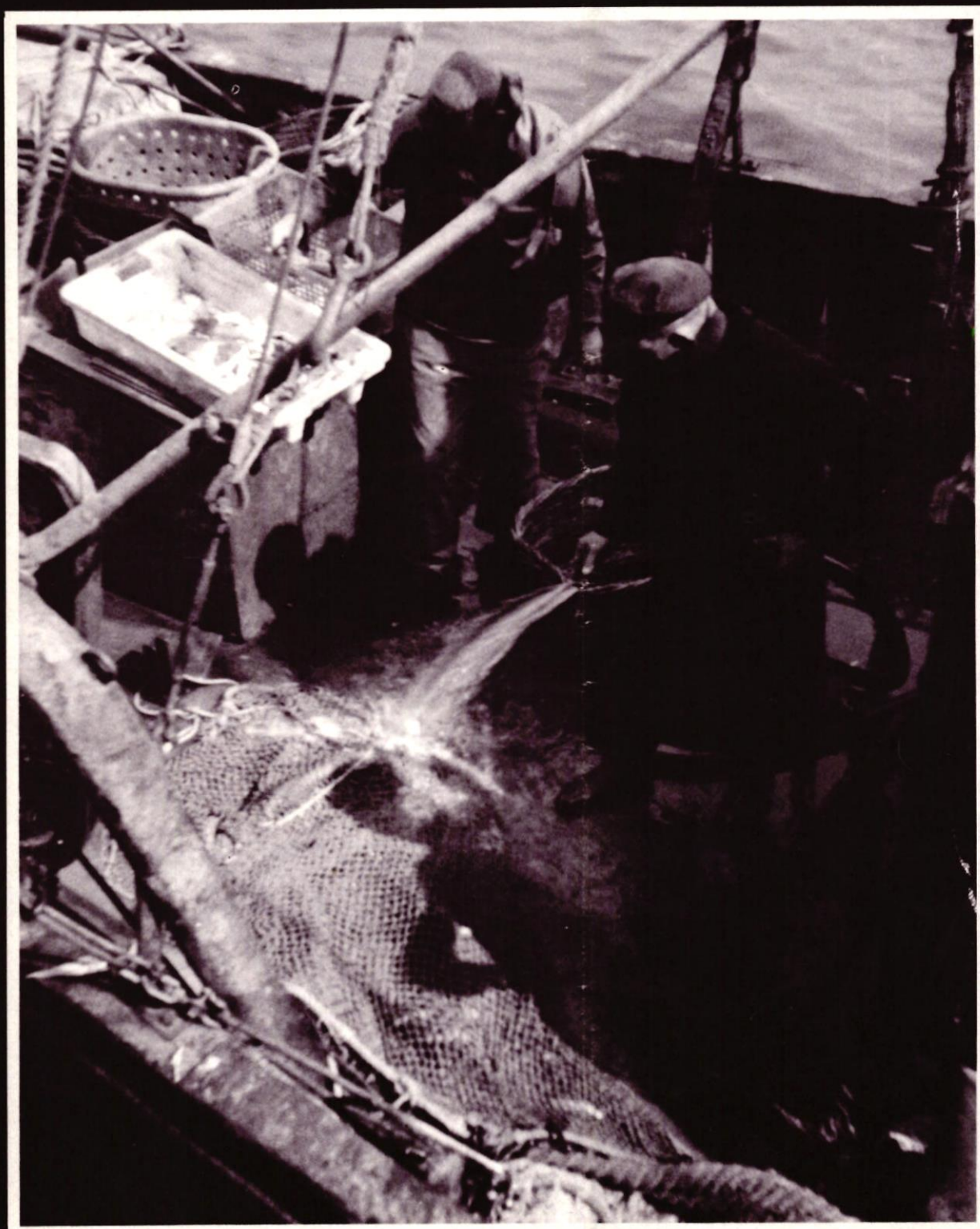

Pobl Vreizh

5^L

Du-Kerzu 1981 - niv. 137

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON
CCP RENNES

2° listennad

H. Corbel, Poulann	10,00
P. Dorval, Larmor	10,00
M. Bertin, Palaiseau (92) ..	30,00
Y.-V. an Deunff,	
Kastell-Paol	170,00
E. Tournoux, Paris (75) ...	30,00
P. Morvan, Cherbourg (50)	10,00
S. Kidna, An Alrae	20,00
P. Fourel, Brest	10,00
L. Donal, Banaleg	10,00
A. Georgelin, Landeda	100,00
M. Guérin, Plunered	50,00
F. Parent, Naoned	20,00
C. Lollier, Speied	50,00
C. ha J. Capitaine, Roazon	20,00
L. Guillaume, Trelaevern ..	10,00
F. Peru, Konfort-Berc'hed ..	50,00
G. Mercier, Perros	50,00
M. Lescop,	
Mareil s/Mauldre (78)	50,00
P. Morvan, Clamart (92) ..	10,00
G. Rivière, Pouskorv	50,00
J. Chapron, St Maloù	50,00
Y. Bordiec, Naoned	10,00
J. Kerellou, Montpellier (34)	10,00
M. Marsal, Tunisi	100,00
J. de Quelen, Plouc'ha ...	50,00
M.-J. Alanot, An Oriant ..	50,00
F. Allain, Plousane	150,00

1180,00

Diwar al listennad 1^{añ} 635,00

War-un-dro 1815,00

POBL VREIZH

KOMANANTOÙ

komanant-bloaz : 50 L
skoaz : adaleg 70 L
estrenvro : 70 L
an tamm : 5 L

KRP ROAZON
2746-79
CCP RENNES

Ti-Moullerezh « Iroise »
29200 Brest
Rener ar gelaouenn :
Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091
1500 skwerann

Trugarez vras d'hol lennerion ha komananterion, o deus dalc'het, ingal awalc'h, da gass er misioù diwezañ-mañ o fezhioù 10 Lur d'ar gelaouenn POBL VREIZH...

Gant un dale bras meurbed e teu er-maes an niverenn 137-mañ, o talvezoud ewid mis Du ha mis Kerzu 1981, peogwir, ahendall, siwazh, beteg ma vo aessaet dezi e-keñver arc'hant, eo bet lakaet POBL VREIZH da zont er-maes beb eil mis hebkén.

Red eo d'ar re a assant sammañ war o choug respontegzh ur gelaouenn vrezhoneg, gouzoud ne vo ket didrubuilh o zamm buhez. Rag, en tu all d'an trubuilhoù pemdezieg a vez lod kement penn-tiegezh a zo, e vo daw dezo sankañ don en o fenn, o devo, ouzhpenn, an trubuilhoù a sav diwar respontegzh ar c'helaouennoù brezhoneg. Ne vez ket trawalc'h a wenneien, ne vez ket trawalc'h a gomananterion, ha dreistoll, ne vez ket trawalc'h a dud prest da labourad — ewid ur bennozh Doue —, da labourad, ha n'eo ket da c'hoari. Rag amañ ez eo al labour unan didrous ha kuzh, pell diouzh an enorioù hag diouzh ar plassoù blod. Kentoc'h e ressewo ar paourkaezh inossant aet da skrivagner brezhoneg ur gwiskad bazhadoù, eged ur boked bleunioù tener c'hwes vad ganto...

Kresket 'vez c'hoazh an diaesterioù pa vez kont eus ur gelaouenn vrezhoneg o tennañ d'ar politik. Rag, ma 'z eo gwir beteg ur serten poent e tleer chom heb meskañ ar brezhoneg, evel danvez kulturel, gant ar politik, ez eo ken gwir all n'eus abeg ebed ewid lakaad ar brezhoneg er-maes eus ar politik. Ewid se eo bet savet

POBL VREIZH, 12 vloaz so bremañ. Ema an niverenn 137 anezi o tont er maes, hag o tiskouez ez eo iwe, ha dreist peb tra, kudenn ar brezhoneg unan bolitikel. Perc'hennet eo POBL VREIZH gant an UDB : arabad bezañ souezhet eta ma vez kavet er gelaouenn-mañ pennadoù o tisplegañ politikerezh an UDB. Daoust ma 'z eus iwe forzhig pennadoù na dennont ket war-eeun d'ar politikerezh-se, na d'ar politik dre vras.

Alesse e sav diaesterioù all. Darn eus komananterion POBL VREIZH a vez o klask e-barzh ar gelaouenn-mañ politikerezh an UDB displeget e brezhoneg. Darn all a vez o klask brezhoneg araog peb tra, ha gant ma vo brezhoneg yac'h, ne vezont ket gwall nec'het eus petra 'vo komzet, gant ma vo e brezhoneg, ha gant ma vo ar brezhoneg-se plijus hag aes da lenn. A-c'haoliad emañ, e-gis-se, POBL VREIZH war ar c'hultur (ar brezhoneg evel danvez kulturel) ha war ar politik. Den ebed ne vez en e aes pa vez asezet war diw gador. N'eo ket gwall aes kennebeud d'ar re o deus assantet ober wardro POBL VREIZH kass war-raog daou jao ar sternad, ar jao brezhoneg hag ar jao bolitikel. Kasset e vezont koulskoude, ha beteghenn n'eo ket bet diskaret ar c'harr.

Ahanta, lennerion ha gomananterion ger, arabad deoc'h bezañ souezhet ma 'z omp deuet er wech-mañ da zisplegañ deoc'h lod eus an trubuilhoù a gav war o hent paotred ar gelaouenn vrezhoneg ha bolitikel-mañ, o tont er-maes hiziw, warni an niverenn 137...

POBL VREIZH

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant
Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L pe ouzhpenn (1)
Estrenvro : 70 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2746-79

E mis Here diwezañ eo bet deuet an Ao. **Mauroy**, kentañ ministr ar gouarnamant, beteg **Brest**, kêr vras ar C'huzh-heol. En degouez-se en deus bet 'tro ar c'hentañ ministr, anezañ war-un-dro maer **Lille**, d'ober meur a brezegenn ha d'ober anaoudegezh gant kusul ti-kêr **Vrest**, ennañ 25 PS, 15 PC ha 3 UDB. Amañ war an skeudenn e weler **Yann Daumer**, hag a zo unan eus an tri-se : ema o paoues roiñ d'an Ao. **Mauroy** ur pezh-skrid diwarbenn kudenn departamant **Naoned**, chomet beteghenn en diavaes eus ar « rannvro » aet da ober **Breizh**. Kavoud a raer er pezh-skrid-se an abegoù m'eo diasezet warno ar goulenn groñs a zalc'homp d'ober ewid ma vo adstaget douzh **Breizh** un departamant hag a zo e **Breizh** mil bloaz so...

8 000 a dud o deus kerzhed adarre, d'an 11-X-1981, e ruiou kêrbenn wirion **Breizh**, kêr **Naoned**, ewid goulenn ur wech ouzhpenn ma vefe kempennet en un doare all harzoù ar rannvroioù : bez e tle **Naoned** hag he departamant dont en-dro da **Vreizh**, ma aparchant douti.

N'hellomp ket gousañv e rafe ar gouarnamant PS diouzh un divis bet

kemeret gant paotred **Vichy**, hag adkemeret gant **Debré**, **Guichard** ha kensorted.

Pegen dall e oar renerien ar Stad C'hall bezañ a-wechoù, forzh pere e vezont ! Gwraet e vez ken aes ha tra daou zepartamant gant unan, e **Korsika** da skwer. Amañ, en hon afer-ni, n'eus departamant newez ebed da sevel. Ha peogwir e komzomp eus departamañchoù, pegenn toull eo digarez **Defferre** pa ne fell ket dezañ sevel un departamant ewid Euskari-an-Hanternos ! War e veno, ne dalvez ket ar boan, pa'n eus nemed 200 000 bennag eus an Euskari-se, ha 3.000.000 er Stad spagnad. Na pezh kêr ! E **Enes Korsika**, n'eus ket kalz muioc'h eged 200 000 a dud en oll, ha n'en deus ket termet ar gouarnamant kent ewid-se a-benn ober daou damm eus an enesenn-hont...

Digarezioù toull a vo kavet c'hoazh. Med ne vo lakaet ar Stad C'hall da darzhañ pa vo adstaget **Naoned** douzh **Breizh**, rag n'eus amañ e gwirionez nemed un afer a velestradur-diabarzh, dister med skwerius. Ma 'z eo nec'het ar baotred a zo kroget e-barzh ar stur gall gant amzer da-zont ar « Pays de

Loire », e c'heller ober dezo ur genni-gadenn : ra chomo assambles an departamañchoù 85, 53, 49 ha 72. Ha m'emaer o klask ur gêrbenn ewid ar rannvro-se, lamet diganti gant gwir abeg departamant **Naoned**, perag ne vefe ket lakaet **Angers** da vont da gêrbenn ? Kehid-ha-kehid ema-hi, warboues nebeud a dra, diouzh **Laval**, **Le Mans** ha **La Roche-sur-Yon**... Ur wech lakaet **Naoned** er rannvro m'ema enni e gwirionez deg kantved zo, e vo poent awalc'h gweled e-pelec'h, e pessor kêr, bras pe vihan, e vo diasezet burewioù-kreis rannvro **Vreizh**...

Ma 'z eo bet diviset gant re **Vichy**, gant gouarnamant **Pompidou** hag heni **Giscard d'Estaing** lemel **Naoned** digant **Breizh** diwar ur « fait du prince », perag ne vefe ket ur « fait du prince » all a-berzh **F. Mitterrand** ? Pelloc'h-a-se ez afe e vrud... Med piw zo gouest, e-toues re ar PS, ken stank ar jakobined en o mesk, da silañ e skouarn ar President ur soñjeson ken aes da seweniñ koulskoude, ur President, arabad henn ankouaad, ollc'halloudeg war meur ha meur a dachenn...

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolærierion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laïk gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !
(40L ewid 4 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez — 29245 PLOURIN-MONTRouLES
KRP 430-20 H ROAZON

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon

komanant : 50 L - Studierien : 35 L
Teñzorier-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

E-KREIS AR MOR BIHAN

Ne glewer ket komz kalz ag an enesenn-mañ braw kàer neoazh, unan ag an inisi niverus a laka ken braw ar c'horn-bro: **Enes'anac'h, Enes Ilur, Enes Spirenn, Enes Dreineg, Ar Logodenn**, hag all, hag all.

N'eus ket 365 anehe, el ma vez lâret, mes ur bochad zo ur sort, lod anehei re vihan ewid lakad un deltenn àrnehe, pe bras awalc'h ewid goloñ 269 ha, el **Enes Arzh**.

Enes Arzh gwezharall : 1200 a dud kant vlé so a labourer hardizh àrdro ar bezhin, an douar, an istr, ar bigorned hag ar gwenneged.

Paot a wased oa pesketourion, martoloded pe kapitened lestri-marc'ha-dourezh. Gwelet 'vez c'hoazh e meur a di liwadurioù àr wer é tiskouezin dimp goueletennoù teir gwern an amzer yac'h-se.

Yac'h ataw e keñver stad an enesenn hiziw an dez. Bihannoc'h ewid 200 a dud vez é chom àrnehi epad ar gouiañv.

Ouzhpenn kement-se eh eus tud kozh e-leizh (an dra-se marse a esplega penaos en deus dastumet **Jiskard** 73% mouezh da eil tro ar mouezhe-rezh diwezañ). Etre 1977 ha 1980 n'eus bet ganet namaed tri c'hrouadur, mes 2 zen ha 30 zo bet marwet.

Labour n'eus ket kén àr an enesenn. Rag, a-benn ar fin, piw a laboura ? Ur leanes a ra pikurioù, un arall a ra skol, ar person, ar skolaer laik, ar fakteur, un divourder kant tra, diw davarnoures, daou istraour, tri den er supermarc'had, daou vassoner, un ostaleriour, paotr an taksi ha c'hoazh tri den e kreisenn bagoù dre ouel « an Inisi Glennan ».

Daou venaj peisant a choma c'hoazh, pa vese kontet 12 tachenn, tregont vlé 80. Gwelet vez hiziw an dez e-leizh a zouaroù dileset. Adlodenin àr traou pe vehe ket aes amañ, ken rannet el m'ema an douar, el abepre partoud kostez ar mor.

Un deg bennag a dud a ya bemdez da labourad àr an douar bras. Hag ogosig deg a za a-ziàr an douar bras da labourad àr an enesenn (massonerion dreistoll).

Tud e retred a weler awalc'h éc'h ober o zroiad. Tud a beb sort hag a beb lec'h. Tud pewar-ugent vlé a weler lies, re o-deus fouetet bro en Afrika ha m'oar-me ?

En eskemm n'eus ket mui kalz a vugale, na n'eus ket. 16 anehe a ya d'ar skol er vourc'h, 10 er skol libr, 6 er skol laik. Tefwel eo amzer da zoned ar skolioù, narenn a gaos m'ema arru **Mitterrand** e penn ar Stad, mes a gaos n'eus ket kasimant krouadur ebed ewid kemer lec'h ar re a bartio a-benn ar blé d'ar skolaer da **Wened**.

Moned a, ra el-se **Enes Arzh** da get. Merwel a ra tamm-ha-tamm ged tud dall pe diglemm. Rag lod anehe ne welont ket da venn eh a an traoù.

Boud zo mem un nebeud tud a zo kountant awalc'h ged ar stad-mañ : an douristed int, re a vewa amañ daou vis diàr zaou-zeg, epad o amzer vak.

Ardro 2500 a dud 'vez d'an hañv. Rac'h an tier n'euse vez leun en-dro. Neuse e kerzha an ti-krampouezh a daola blas c'hwek tro-ha-tro, neuse e vez gwelet er supermarc'had lostadennoù hir a vakanserion é passiantin, é c'hortos o zro.

An douristed-se e vez kustum ar lod brassañ anehe da zoned àr an enesenn. Ur penn-ti o-deus-gi, pe ur vag, ur blanchenn dre ouel, ha faota dehe bewin disoursi epad o vakañsoù. Komprenabl eo. N'eo ket ar re-se a vez chalet ged pris ar boued er supermarc'had hag a dreusa ar mor da glask bewañ e **Gwened**. Arzhis ne lâran ket.

Epad mis Gourhelen ha mis Eost ne gonta ket mui kalz an « Daou-zeg-

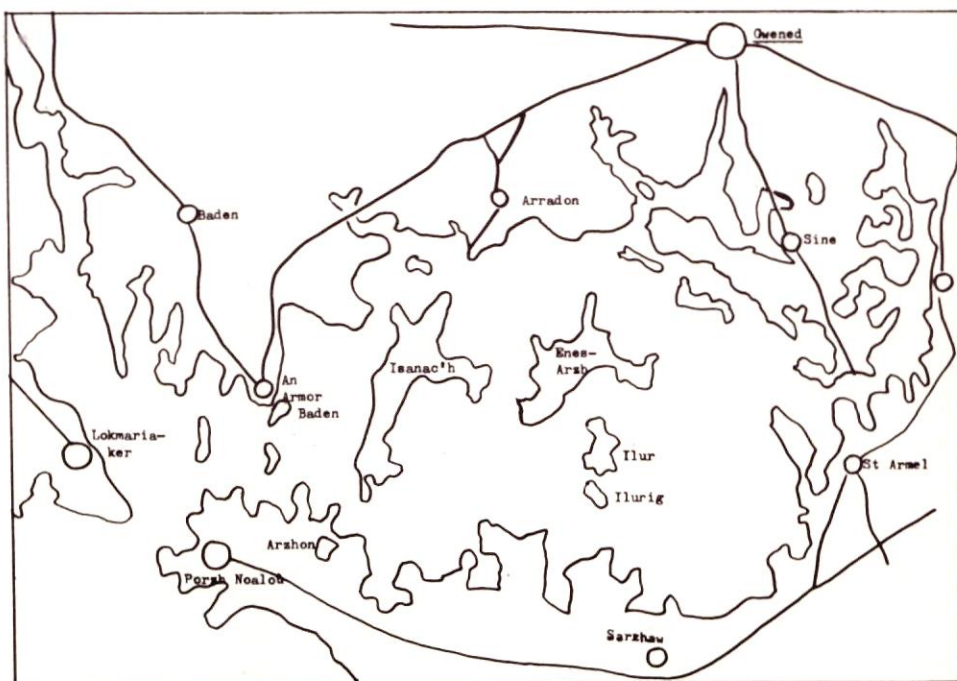
daou-zeg », an Arzhis, beuzet m'emaint e houlennou ar vakañserion.

E-mesk ar re-se eh eus tud brudet bras el **Jean Danet** (Tréteaux de France), **François Romerio** (kentañ presidant Les-varn Surentez ar Stad, a zo bet maer amañ, hag a zo c'hoazh president « Auto-défense »), Jeneral **Lacaze** (pennbras arme bro Frañs), hag all...

Peder c'hreisenn vakañsoù, just el ruchennoù e-kreis an hañv, a daola àr ar mor bagadoù martoloded yaouank daet d'ober anaoudegezh ged « ur vegon zouss » : an awel.

Diaes eo kavoud tachennou da breññ. Komañs a ra an douar boud ker el partoud àr ribl ar mor. Ha red eo kontin amañ 40% ouzhpenn ewid sevel un ti en arbenn d'ar vag. Ne vez ket aes ataw ewid tud ar vro, rag boud zo tud pitaotoc'h a za a bell ha na raont ket gwall gas a zeg milioñ kozh. Penaos gober 'ta ewid lakad tud da chom àr **Enes Arzh**, ha pessort labour reiñ dehe ? Gwall vall eo diskoulmin ar problem-se, a-vihannoch ne vo ket mui eraog pell na skol na komers — tavarnioù ne lâran ket — hag e vo **Enes Arzh** dileset ha laosket g'ar c'honifled ha ged ar spenn gwenn, da c'hortos ken eh arruo endro ar « Barisianed » da zigoriñ ar stalioù ha da dousin ar geot.

N'eo ket an dra-se moar'ad a vihan-nay brawite **Enes Arzh**. A beb tu e

UR BERLENNIG : ENES-ARZH

weler tour pinteg an ilis savet plom en aer. A **Velure** da **Liours**, 4 km, ema un dudi pourmen àr droad pe àr varc'h-houarn (rag 'gosig n'eus ket oto 'bed amañ). An dœur tro-ha-tro, gwaremموù melkonius, aodoù sioul, bodoù gwez du-mañ ha du-hont, deñved é vouetad, èl polottennoù gwenn àr c'hlasenn ar pratelloù. N'eus ket passmant un tachad na dalva ket 'boan parif pell amzer an daoulagad àrnoñ. E kontrel d'**Enes'anac'h** ema **Enes Arzh** kentoc'h a res ged an dœur.

Boud zo amañ figesennoù e-leizh, mimosa e bleuñv koursoc'h e'id àr an douar bras, boud zo mem ur vouiarenn.

Morgad zo c'hoazh ha dreineged er mor, ha doned a ra c'hoazh da c'houiañvad karrakenned ha pennoù-ruz.

Ma chom a ray bew **Enes Arzh** ?

Mall eo dehi kavoud nerzh en-dro.

« Pegours enta e welin me Roltas, Arzh, Is'anac'h, Sarzhaw ar vro pinwig ?

Pegours eh in da ilis Lokeltas

Hag eh evin a win gwenn Ilurig ?

...O Arzh ! Mam bro gwellañ karet

A pand oc'h e-mesk ar pesked

Joaissit a vadoù hon Doue

Ha meulit eñv ged karante ».

El-se hirvoude **Joubious** en 1844, kentañ skrivagnour bras a vro Gwened.

Mes tri-ugent vlé so dija ema bet kollet ar brezhoneg dre-mañ.

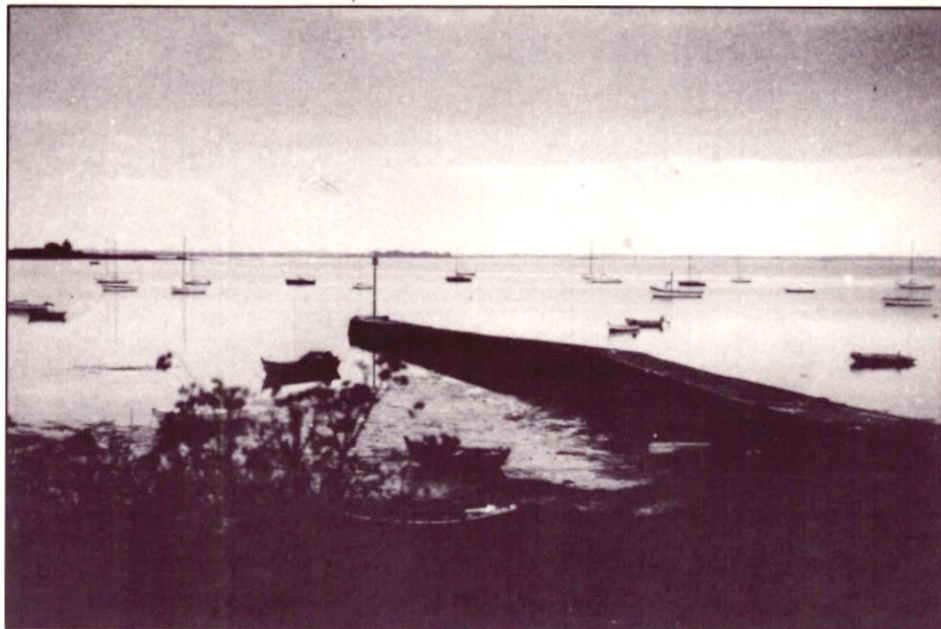
Mechal ha doned a ray en dro ?

« Ar sav hag harzomp ! » setu ger-stur **Enes Arzh**. Na goll kouraj !

Kozhtan

Noten : « Kozhtan » zo hanw un den a Bluwigner, hag a zo bew c'hoazh. Lâred a rae an den-se, a pa oa yaouank : « Hiziw ataw 'm eus c'hoazh alumet ma zan g'ar c'hozhtan ». Chomet eo an hanw-se getoñ. Ar c'hozhtan eo an heni a choma da gousked edan ar ludu epad an nos. « Kozhtan » n'eo ket ur ger re fall ewid lâred « celui qui ne laisse pas mourir en lui la langue de son pays ». Boued zo neuse e Breizh kalz a gozhtanioù, pe gozhtaned.

Notennig gant Pobl Vreizh : En **Enes-Arzh** ema ar c'h « Kozhtan »-mañ o chom.

PENNAD-KAOS GANT J. KEROUEDAN

deus ar Pont, diwarbenn ar produiñ
gas-teil war ar maes

dastumet ha renket gant
Kevrenn UDBDouarnenes

Aet eo ar maout gant tud **Plogoñv**. Ne vo ket savet ar sañtral nukleel er **C'hap**. Bez' zo tud bremañ o c'houlenn ma vo savet ur sañtral glaou, kostez **Poulann**, hag e vez gwelet lod, a-du sañset gant ur sañtral nukleel, o vont e fulor pa vez kaos deus ur sañtral glaou er memes kornbro.

Ewiti da vezañ stourmet a-eneb sañtral **Plogoñv**, e c'houlenn an UDB ataw :

- Ma vo labour e Breizj ewid an oll ;
- Ma vo industrialiset Breizh en ur zerc'hel kont eus an ekolojiez.

Rag, goude stourm meur **Plogoñv**, e chom ken bew ha biskoazh kudenn an energiezh. Daoust hag-efñ e vo gwraet un dra bennag er **C'hap** e-keñver un enklask war an energiezhoù bew tennet eus an awel hag eus chal ha dichal ar mor ? Martese awalc'h, ha fiziañs o deus tud ar c'hornbro e-barzh **Jean Peuziat**, o « depute ».

N'eus forzh ! Produiñ an energiezh ni hon unan a rankomp ober. Hag ewid bezañ gouest d'henn ober, ez eo red martese komañs war al live isellañ, da lavared eo er gêr : e kêr ha war ar maes.

E-gis-se eo bet hag e vo savet rod-awel **Plogoñv**, « Ti an Oll » (pe « an energiezhoù newez »), ha kaset da benn un tri-produiñ gas metan, e **Beuzeg-ar-C'hap**, gant **Jean Jadé**, hag er **Yeuc'h** gant **Jean Bourdon**.

E-toues ar beisanted yaouank-se, c'hoant ganto diskouez ez eo possubl produiñ gas metan ha tredan diwar teil chatal, ez eus unan er **Pont (Pont-e-Kroas)**, hag a zo, dress, o sevel e di-produiñ dezañ : **Jean Kerouedan** 'ni eo !

Ema **Jean Kerouedan** o chom 'barzh un ti razet, skoachet er c'hlasenn, ma weler a-us d'an nor anezañ hanw ar c'hentañ perc'henn engravet e maenbenerezh ar vro. **Meilh Lespoull** 'vez gwraet eus ar gêr-se, hag eveljust ez eo bet implijet nerzh an dour gant ar velinerien bet o chom hag o labourad eno, etre **Gwaien** hag ar **Pont**. N'eus ket pell zo en doa an tad-kozh dija savet un dinamo, hag a yae en-dro gant red an dour, ewid produiñ tredan ha sklêrijenn.

Hiziw an deiz ne ra ket mui **J. Kerouedan** wardro ar velin gozh. Troet e vez kentoc'h ouzh ar produiñ gas diwar teil e saout.

Kejañ 'raomp gantañ, gant e wreg, ha gant e vab, dilabour, siwazh, abaoe ur pennad. Ewid komañs e vez safaret diwarbenn **Bro-Danmark** hag ar veaj en deus gwraet mab an ti duhont en hañv diwezañ.

— Aet on d'an **Danmark** gant mignoned, hag 'm eus bet tro da weladenniñ kêrioù war ar maes, ma vez pourchaset enne an tredan gant an dud diwar an awel hag an teil. Kalz brassoc'h eo ar feurmoù dre eno ewid dre amañ, ha talvezoud a ra ar boan prenañ un ti-produiñ sort-se. Bez' zo muioc'h ewid 250 anezo o produiñ gas ha tredan ewid kêr he hunan, med iwe ewid an tier tro-dro, dre ma 'z eo possubl duhont ar pezh a vez produet. Gweladennet 'm eus ur gêr e-gis-se, lec'h ma oa ur stal-broduiñ metan (toulloù 20 m×3×3, leun a deil). Mestr an ti en deus prenet ar stal-broduiñ-se, gant ur stal-labour a werzh anezo, prest d'an implij. 40 000 lur er bloaz a zegass dezañ ar gas hag an tredan. Bez' en deus ur c'honteur ewitañ e hunan hag un all ewid ar re a werzh tredan dezo. Bez' e c'hellfe daspugn muioc'h a arc'hant en ur brenañ ur c'heflusker

ispissial, med kavoud a ra gwelloc'h implij moteurioù bihan (Fiat), a vez chañchet aliessoc'h, gwir eo, mes an dra-se a ro labour da artisanted ar vro.

Ma vez kavet kement a dud oc'h ober gant metan en **Danmark**, n'eo ket souezhus, dre ma koust kerig awalc'h an tredan a-berzh Stad duhont.

Ouzhpenn ar produiñ metan, ez eus dreistoll ar produiñ-tredan tennet deus an awel gant ar rojoù-awel.

Bez' ez eus anezo er vro-se, peogwir ez eo un tamm mat marc'hamatoc'h ewid ar produiñ-metan. Usinoù zo e teu er maes anezo c'hwe-zeg rod-awel ha tri-ugent beb mis. Pourchass a ra re a 22 kw. tredan ewid pemp ti. Da gentañ e vese sellet a-dreus douzh ar re a oa en em lakaet d'en em staliañ mod-se, mes bremañ ne vez ket gwraet mui. Ar « re sod » ez eo aet ar maout ganto, ha komprenet o deus **Danis** ervad ez eus tu e-gis-se da grouiñ plassoù-labour e-leizh, ha da zigreisennañ ar vuhez ekonomikel war ar memes tro. Setu perag e oar **Danis** en em lakaad assambles, pemp, c'hwec'h pe seizh..., ha prenañ ur rod-awel kenetreso, ha gelloud e-gis-se tremen heb an tredan ofissiel.

Emaint bremañ o soñjal sevel en **Danmark** ur rod-awel a 5 Megawatt,

a vefe gouest da bourchass tredan da dud ur gêr evel ar **Pont** ! Da lavared eo ewid eizh-kant ti ! Ker braw e kousto ar rod-awel-se : wardro ur miliard, med n'eus kén kontañ an arc'hant a vez dispignet en un ti hebkén, a vloaz da vloaz (tommañ, gouloù, hag all), ewid bezañ assur ema ar wirionez — hag an da-zont — gant Danis !

Rod-awel TVIN (57 m), hir he bannoù a 4 m, a dro goustadig (16 tro/mn), heb ober kalz a drous, 'pezh zo gwir, ha mont a ra en-dro gant un awel a 2/seg., da lavared eo e c'hellfe bezañ implijet e Breizh a-hed ar bloaz.

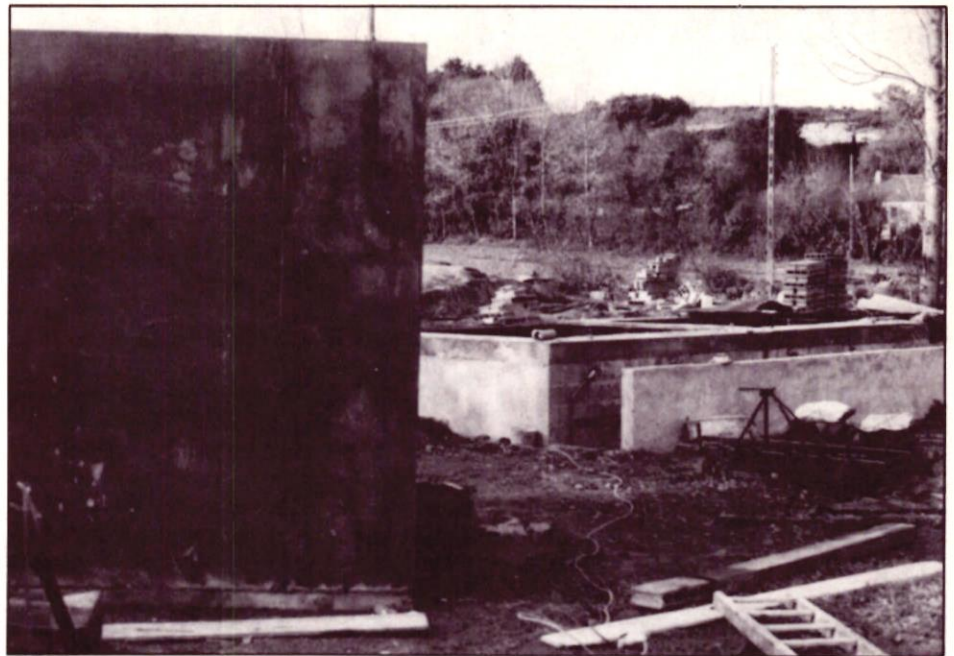
— **Hag ar metan ? Perag ha penaos out deuet, Jean Kerouedan, da soñjal e oa moian produiñ gas diwar teil ar c'hreier ?**

— Da ziskouez d'an dud a zo a-du pe a-eneb ar sañtral nukleel e oa tu d'ober modall. Gant ar stourmerien o hunan e oa al labour-se da vezañ boulc'het. Setu ez omp en em lakaet da soñjal diwarbenn ar metan, ha diouzhtu hon eus gwraet hor soñj krogñ gant un ti-produiñ gas. Aet omp d'ar **Mayenne** da weladenniñ un ti-produiñ sort-se. Mont a ra en-dro mad tre dija. Kemendall a oa red deomp ober, ewid prouiñ e oa moian tremen heb an nukleel, hag espern energiezhoù koulskoude. **Jadé** zo en em laketañ ouzh ar stern ; me 'm eus daleet un tammig. N'on ket bet sikouret gant kalz tud, evel eo-eñv bet gwraet, ha ouzhpenn, n'on ket deuet a-benn d'ober wardro ingal.

Kroget 'm eus da geñver Pask, ha tamm-ha-tamm on deuet a-benn da gass al labour beteg penn. A-benn ur mis ahann e vo prest an traoù. Ne 'm eus ket prenet m'zi-produiñ gas e-barzh un usin bennag, peogwir ne'm boa ket trawalc'h a arc'hant ewid se. Mes, sur eo, moian zo krouiñ plasoù labour war ar maes, ma vez reoù all oc'h ober kemendall e-barzh ar vro. Pa vo ur marc'had ewid ar rojoù-awel hag an tier-produiñ metan, e savo iwe stalioù d'en em ispiñsialisañ warno.

— **Petra eo un ti-produiñ metan ?**

— Melloù touloù 'm eus gwraet e-barzh an douar : tri anezo e vez gwraet « digesteurs » anezo ($3 \times 2 \times 3 = 18 \text{ m}^3$). Savet 'm eus ur voger b«parpaing» a beb tu dezo, lakaet outi ur gwiskad pentur du, da viroud ouzh an dour a vont er-maes eus ar fos. Bez' zo iwe ur gwiskad polistiren (8 sm) tro-dro da beb fos, ewid delc'her an tommder e-barzh. Leun ar fesier, e vez goloet klos an tri « digesteurs » gant ur blakenn-houarn. « Otonom » eo peb « digesteur », ha bez' zo korzennoù plastik o kass ar metan d'ar

gasometr, hag a zo un hanterkant metr bennag diouzh ar fesier, war laez. Ken bras hag ur fos eo an ti-gas. Lakaet 'vo dour e-barzh hag e vo goloet gant ur mell kloc'h-houarn, a yelo goustadig d'al laez ha d'an traoñ herwez ar stank ma vo ar gas en ti-gas.

Deus an ti-gas-se ez ay ar metan beteg an ti, lec'h ma vo dewet da dommañ dour ewid ar gegin, da boazhañ ar boued, ha dreistoll da dommañ ar c'hampcheier e-gis tommes-kreis.

— **Penaos e vez pourchaset gas diwar teil ar c'hreier neuse ?**

— Berniet 'vez an teil e kement fos a zo, ha ragtommet an teil gant dour o vont hag o tont e-diabarzh korzen-

noù o'n en em gavoud douzh ar voger parpaing. Pa vez tomm awalc'h an toullad teil, neuse eh en em lak hemañ da c'hoiñ ha da broduiñ, rag bez' zo bakteriennoù o vewañ ennañ, ha dreso e teu ar gas diwar an teil poazhet (deus ar plous, pa vo lâret mad).

Pa vez ur « boazheres » (digesteur) o vont en-dro, e vez karget ar re all, ha pa vez achu gant teil unan eus ar « poazheresoù » teuler metan, e vez serret an tuellennoù anezi, ha staget ur « boazheres » all douzh ar greisenn. Moian zo e-gis-se kontrolliñ kementad ha poues ar produiñ en ti-gas, ha gor an teil er fesier.

Goude-se e vez tennet an teil eus an toull, ha skignet war ar parkeier evel-just, da drempañ anezo. Sañset e vefe an teil-se un tamm gwelloc'h ewid an teil boutin. Red eo lavared ne flae ket kement hag hemañ. A-boues eo an dra-mañ, pa vez kaos deus ar stourm a-eneb ar flae spontus, heni an dour-hañvouezenn, da skwer. Moian 'vez e-gis-se espern arc'hant en ur broduiñ energiezhoù newez, ha skarzhañ kuit ar c'hwes fall hag al loustoni anes fouetañ ur bern arc'hant 'n ur ober gant mekanikoù-disaotrañ koustus.

N'eo ket ar marc'had a ra diouwer dre amañ. Gouest eo toud ar beisan-ted a sav yer ha moc'h da bourchass energiezhoù newez diwar dour-hañvouezenn ha plous, ha soursial deus an en-dro war ar memes tro.

Ar bed Keltiek

2, str. ar Roue Gralon
KEMPER

*Embannadurioù ha levrioù breizheg
Pladennoù hag artisanelezh keltig*
Gweltas ar Fur
Tél. 95.42.82

➔

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

E KREISIG-KREIS «DOUAR AR VELEIEN» : SANT-NEVEN.

Sant-Neven diwar **Sant-Meven** moarvad (evel **Sant-Nouga** diwar **Sant-Vouga**), **St Méen** e galleg ; emma bourc'h ar barresig-mañ (482 a dud enni bremañ) war an hent a ya eus **Lesneven** da **Landivisio**, kalz tostoc'h douzh **Lesneven** memes-tra... Ur sant bras eo bet sant **Meven** moarvad, rag aet eo e vrud, da heul e relegoù martese, beteg bro ar C'hallaoued, Gallaoued Breizh a-vremañ a fell din lâred, ma kaver enni ur barres o tougen e hanw, **Saint-Méen-le-Grand**, etre **Loudieg** ha **Roazon**...

Ewiti da vezañ ur barres vihan a vro **Leon**, setu kavet gant **Sant-Neven** hec'h istorour, hag a zo iwe unan eus he bugale : **Louis Elegoët** an heni eo. Kelenner e skolaj Sant Josef **Landerne**, **L. Elegoët** e oa deuet c'hoant dezañ sevel e desenn 3e kelc'h diwarbenn e barres c'henidig : difennet eo bet an desenn, hag embannet e stumm ul levr 400 p. : « **L. Elegoët**,

Vie et déclin d'une civilisation rurale dans le Bas-Léon ; emb. Anthropos Paris, 1981 ». E gwerzh e ti an oberour (70 L. kuit a visoù kass), Quilloc, 29225 **St Derc'henn**.

Souezhus eo e vefe bet kavet kement a draoù da skrivañ diwarbenn ur barres ken bihan, ha ken heñvel, moarvad, douzh ar parresioù nesañ... Gwir eo e oa da gomz diwarbenn meur a dra, ha komañs an danevell tost da zaou vil bloaz zo, rag kozh eo douar Breizh, hag abaoe pell zo bras ez eus bet tud warnañ... Aet **Galia Verkingetoriks** dindan yew Roma, e teuas doareoù ar Romaned d'en em ledañ beteg penn pellañ o impalaeriezh, hag e **Kerilien Sant-Neven** e vez kavet rewinou ur gêr galian-haroman, a c'heller martese lakaad eo bet **Vorganium**, ma 'z eo reizh eo bet **Vorgium** el lec'h m'ema bremañ **Karaes**...

Aet eo **L. Elegoët** da furchal e

kement diell en deus kavet, rastellet en deus e peb lec'h, pennaouet pizh e-barzh park ar ouiziegezh, gwraet goulennou ouzh an dud : n'en deus espernet nag e amzer nag e boan. Ha, diwar kement a didouroù a beb sort orin hag a beb sort talvoudegezh, en deus savet e levr, a vez lennet evel ma vefe ur gontadenn, ken flour ma vez e c'halleg skrivet gant **L. Elegoët**, anezañ koulskoude ur « brezhoneger a vihanig », unan eus ar re ziwezañ bet ar brezhoneg o yezh kentañ war ar maes e Breizh-Isel...

Talvezoud a ra ar boan lenn ul levr evel hemañ, skrivet diwar ur ouiziegezh ken don hag ingalet ken braw, ha skrivet iwe gant un den a galon. Med, emit-hu, tud a galon eo a vez peurluviañ eus an oll re a gemer ur bluenn da skrivañ diwarbenn Breizh... Lakaomp e vefe gwir. Med amañ ez eus muioc'h ; ma vez kavet kozh furcherien hag a vez trawalc'h dezo diboultrennañ dielloù kehelus meur-bed, ha lakaad splann ar wirionez memestra (ar pezh n'eo ket re fall en oll !), e c'heller lâred diwarbenn **L. Elegoët** ez eus anezañ, ouzhpenn, un den a galon, heb tamm douetañs ebed ; ha penaos disoñjal amañ al lavarenn vrudet : « On ne voit bien qu'avec le cœur » ? Moarvad eo bet aes awalc'h da **L. Elegoët** kaoud ewid ar barres m'ema enni e gawell ar sell-se a garantez... Sed e kaver en e levr, en tu all d'ur steudad fedoù studiet pizh ha renket braw, un deneredigezh a ra diouwer peurlieasañ da studiadennoù a sort gant homañ...

Gant ul Leonad hebkén e c'helle bezañ skridaouet ul levr evel hemañ, ma kember ennañ aferioù a relijion, med a arc'hant iwe, ur studiadenenn ma tisoloe enni kement a ya d'ober dibarded, ha martese talvoudegezh, ur vro Leon bet ken santel, ya, talvoudegezh un douar hag en deus bet taolet kement a veleien, a leanesed, a frered, a visionerien... Un Nevenad hebkén moarvad a c'helle, da skwer, displegañ, ha dreistoll kompren, ar perag hag ar penaos eus ur stourm evel heni Nevenis kozh ar bloaz 1902, o talañ a-eneb 450 a archerien hag a soudarded, pa felle dezo, Nevenis, mired o seuresed en o zi-skol an merc'hed, ha pa felle d'ar Stad, ur Stad diasezet duhont, pell, e Paris, ober ar c'hontrol. Ne 'z aer ket skuizh o lenn studiadenenn **Louis Elegoët**, hag e teuer tamm-ha-tamm, pajenn-ha-pajenn, da gompren ya, pegen gwir eo al lavarennhont : « Ne vez gwelet sklaer ervad nemed gant ar galon »...

F. Morvannou

— A-wechoù e vez rebechet deoc'h bezañ un nebeud tud hebkén, bezañ « huñvreerien »...

— Possubl awalc'h. An ameseien ne seblantont ket bezañ chalet gant ar pezh a raomp. Ne safaront ket diwarbenn an dra-se. Memes pa vez kaos deus al labour boulc'het ganeomp, ne'm em sant ket an dud en o bleud. Ma vije bet savet gant ur stal espress, martese e vije bet ar c'hontrol. Gwelet 'vo. Pa vo prest an ti-produiñ da vont en-dro, ha pa welint, e chañchint soñj, mechañs. Ar re a zo bet deuet da weladenniñ stal **Jean Jadé** n'o deus ket kredet ar pezh o deus gwelet. Diskredik da gentañ ez int deuet da

ganañ meuleudi dezañ. « Ha gant teil e teu eñv a-benn da dommañ e di ! » Souezhet awalc'h an tamm anezo.

*
* *

Ne vo ket diskoulmet da vad kudenn an energiezh hag an industrialisañ e Breizh gant **Jean Kérouedan**, sklaer eo, mes ur c'hammed bras a c'haller ober war hent an arboellerezh hag heni emrenezh an energiezhoù kêriadennou ar maesioù. Emaer bremañ o c'hortos ar pezh a vo eus promessaou ar gouarnamant e-keñver an enklaskoù war an energiezhoù bew. Fiziañs a zalc'h tud ar **C'hap** e-barzh youl vad o messaer meur, o fenn kaled a « zepute »...

KRONIKENN AR SKIANTOÙ

un deorienn newez war an doare m'eo bet stummet an douar

Un dra iskis zo ewid ar c'heologou-rien : en neb lec'h war ar douar ne vez kavet mein a vemes oad gant ar blanedenn. Dastumet zo bet mein war al loar gant an astronauted amerikan, ha ken kozh ez int hag ar satelit, med war an douar, ar re goshañ toud zo 700 milion bloaz yaouankoc'h ewid ar blanedenn, ar pezh a zo un tamm mat. Kement ha displegañ ur seurt amreizhder, ez eus bet kenniget un deorienn newez war an doare m'eo bet stummet an douar, gant ar geofisikour amerikan **Don Anderson**, rener an **California Institute of Technology**.

Gouzoud a ouzer mad ema o fiñval dibaoues gorre an douar. Bez' ez eus ur rann eus ar geologiezh hanwet tektonik, hag a glask displegañ penaos e fiñv « plakennoù » ar greunenn douar o tougen ar c'hontinantoù. Stokadennoù zo entrede, ar pezh a zegass ar c'hrenadennoù douar. Da skwer, ema plakenn **Afrika** o vont a-benn da blakenn **Europa** hag **Asia**, ha dre se ez eo ar **Mor Kreisandouaroù**, hag an tro-dro, ul lec'h seismik tre. Er c'hontrefed, pellaad a ra plakenn an diw **Amerika** ha plakennoù **Afrika** hag **Eurasia** an eil re diouzh ar re all. Perag kement-mañ ? Bez' ez eus ur pezh mell frailh hir, o vont eus an Nord betek ar Sud en strad ar **Mor Atlantel**. Dont a ra e-maes eus ar frailh se magma, pe mein-teuz, hag a lak an daou vord eus ar **Mor Atlantel** da bellaad an eil

diouzh egile. Frailhoù sort-se a vez kavet iwe war gorre an douar, e-lec'h ma tislont e vagma, da skwer frailh **Afrika ar Reter** pe heni ar **Rio Grande** er **Stadoù Unanet**. El lec'hioù-se ema ar c'hontinantoù oc'h en em faoutañ tamm-ha-tamm : a-benn un tailhad milieroù a vloawezhioù e teuo moarvad **Kalifornia** da vezañ un enesenn. Ar pezh a zo interessant da verkañ eo kempennnoù kimiek ar magmaioù strad-mor hag ar magmaioù gorredouar : disheñvel rik ez int.

Hervez **Don Anderson**, e oa an douar mein-teuz en penn kentañ toud e « vuhez ». Dre yenadur ar blanedenn en em lakeas ar gwiskadoù gorre da solutaad. Ar wask o vezañ bras tre, eo bet en em stummet ar c'hristalioù kentañ en un doare kalz fetissoc'h ewid ar magma a-zindan, ha ganet se e int bet kasset d'ar strad. Dre ma kendalc'has an temperadur hag ar wask da zigreskiñ, ez eus bet en em stummet skañvoc'h war gorre ar vein-teuz, hag ar re-mañ an heni eo o deus roet a-benn ar fin ar c'hontinantoù hag ar plakennoù o

tougen anehe. Ar c'hristalioù-mañ a vank dehe eveljust an elfennoù kimiek aet da gempenn ar c'hristalioù kentañ. En diabarzh ar magma dislonket gant ar frailhou is-vor, e kaver enta restachoù kreunenn gentañ an douar. Disheñvel eo bet kentistor al loar : bihannoc'h e oa ar wask war he gorre, ha dre se, ar c'hentañ kristalioù skañvoc'h ewid reoù an douar a zo chomet war ar magma.

Yann-Bêr Montreer

BEP DAOU VIZ E TEU INGAL « BREMAN » ER MAEZ. BEP 2 VIZ E VEZ KAVET 'BARZH KELEIER E BREZHONEG AES HA BEV DIWAR-BENN BUHEZ HA STOURMOU POBL VREIZH.

BEP 2 VIZ N'EO KET TRAWALC'H. UR WIR GAZETENN A RANKOMP KAOUT BEP MIZ, BEP PEMZEKTEZ, BEMDEZ.

RADIO - MODELISME
MAQUETTES

**boudik
gwen**

33, rue des Réguares
QUIMPER - Tél. 95.84.82

**TI JOSIK
TAVARN**
SOIRÉES FOLK

Rte de Pont-L'Abbé - Tél. 55.14.32.
KEMPER

*Le moulin
à stronk...*

**LES HISTOIRES DOUARNENISTES
D'YVONNE JAOUEN ET JEAN PENCALET**
ILLUSTRATIONS DE CHARLES KERIVEL

Derc'hel a ra **Charles Kerivel** da embann istorioù fentus Douarnenes, en ur yezh hag a zo sañset ar galleg, med aet don enni ar sabr brezhoneg. Er wech-mañ ema ar gaos gant **Yvonne Jaouen** ha **Jean Pencalet**. 35 L an tamm. Skrivañ da **Yvonne Jaouen**, 16, rue du Père Maunoir 29100 Douarnenez.

gazetenn ar stourmoù e breizh

bremañ

niv. 6.7 east gwengolo 1981 81ur

an tu kleiz
aet 'barzh
poent sachañ,
tudoù!

NIVERENN DOUBL

Met evit-se eo ret kaout muioc'h a voneiz vihan o tont ingal : **KOUMANANTOÙ**.

Setu ar pezh 'zo dav kaout evit mont pelloc'h **BREMAN**.

BREMAN - 8, strada Hoche - 35000 ROAZHON
Koumanant : 30 L - Skoazell : 50 lur

ENERGIEZHIOÙ BRO DANMARK

Ema o paoues dont er-maes, e brezhoneg ewid ar wech kentañ, ur film 50 munut, o safarad diwar-boues unan eus ar c'hudennoù pouesussañ er mareoù-mañ, da lavared eo heni an energiezh. Savet eo bet ar film-se gant **Per Mannstaedt**, ha lakaet eo bet dija e meur a yezh (daneg, alamaneg, galleg, katalaneg, italianeg, japaneg, hag iwe e unan eus rannyezhoù Bro-Japon). Kennig a raomp deoc'h an heni brezhoneg.

Lakaet e brezhoneg gant ur skipailh deus Bro-Gernew, ez eo ar film ur respont da veur a c'houlenn :

— Soñjal 'ra deomp eo mad kennig skwer Bro Danmark, kement a draoù heñvel zo e-barzh an diw vro, da skwer ewid an arboellerezh hag an amzer.

Bez' ema Danmarkis en hor raog ewid an energiezhioù a c'hell bezañ adnewezet.

— Warlerc'h trec'h Plogañ, ma n'hellomp ket selled outañ evel ur pal, e soñj deomp e rank hon bro-ni bezañ gouest da broduiñ hec'h energiezh. Ewid ober anezi, e rankomp teuler kont eus ur gudenn all a-boues : heni an dilabour. Produiñ an energiezh ni hon unan eo an diskoulm ewid an

diw gudenn ; en ur implijoud kement tra a dalvoudegezh en hor bro (an heol, an awel, ar glasur, ha nerzh an dour : gwelit Ragtress Alter Bro-Vreizh). Lakaad an dud d'ober int o hunan an energiezh o deus ezomm eo an diskoulm nemetañ ewid tremen heb an nukleel.

— Erfin, pal an droidigezh vrezhoneg eo diskouez d'ar Vretoned eo o yezh ken barreg ha n'eus forzh pessort heni all war n'eus forzh pessort tachenn eus ar vuhez.

E brezhoneg gant Andrew, Daniel, Gwenole, Marite, Marivon, Marsial, Yann-Lan.

Skinet gant Andrew **Goalic**, 63, str. Pont 'n Abad, 29000 **Kemper**, pellg. (98) 55.43.07.

Sonenrollet gant Jakes **Bernard**, Atelier Bretagne film, Kerlaman, **Ploneour-Lanvern**.

Gant sikour Skol an Emsav Kernew-Isel, Ti ar Re Yaouank **Douarnenes**. **Iskra**.

FOAR VIKAEI E BREST

Tri-c'hant vloaz so eo bet savet Foar Vikael e Brest Wardro an 29 vis Gwengolo eo e vez gwraet, da lavared eo d'ar sadorn, d'ar sul hag d'al lun an tostañ da Ouel ar Arc'hael Sant-Mikael...

Kreskiñ 'ra beb bloaz an dud a ya da foar Vikael e Brest... Kavet e vez marc'hadourien a beb sort, ar re a vez gwelet o tispakañ o zamm marc'hadourezh un tamm e peb lec'h, o vont e-gis-se eus ur gêr d'eben, eus ur foar d'ur pardon all, hag o klask dastum un nebeud gwenneien dre forzh glaboussad dirag bandennadoù pratikoù dalc'hmad renewezet...

Kavet 'vez iwe diskouezerien loened forzh pegement ; abaoe un nebeud bloawezhoù e vez gwelet chass desket oc'h ober o zroioù, e kroashent straedoù **Lyon** ha **Siam**. Bez' ez eus e-gis-se chass bihan oc'h ober lammou, dañsoù, ha me oar-me... Hag ewid « ober far-sussoc'h », e vezont gwisket evel tud. En o zoues ez eus ur martolodig, hag ur giesig gwisket e-gis ur vaoues eus **Plougastell**.

En dewezh-se e oa daou baotrig o selled aketus douzh an arwest. Bez' ez int daou Vrestad yaouank, savet e kêr, ha n'ousont netra diwarbenn an traoù a-ziwar ar maes : ul lew hanter hebkén

eus kreis kêr Vrest e vez kavet ar maesioù, med ne vern, n'int ket ana-vezet... Sed e sell an daou-mañ, gant pebez plijadur, douzh al loened-mañ, loened desket ouzhpenn !

Ur pennadig goude, achu an arwest, a greis-oll e chom an daou baotrig a-sav e-toues an engroes : dirag o daoulagad e welont un itron gozh gwisket e gis **Plougastell**...

Hag an daou baotrig o tirollañ da c'hoarzhin. O mamm souezhet bras ha goulenn diganto :

— Perag e rit goap eus ar vaoues kozh-se ?

— Peogwir, emezo, ema-hi gwisket evel ar c'hi bihan...

Setu ar pezh a c'hoarvez e Breizh hiziw an deiz : Bretoned vihan di-zesk agrenn war gisioù kozh ha sewenadur peisanted ar vro, ha lamponed diemskiant o kempenn diwarno gwall-skeudennoù lu.

Skolidi o teskiñ brezhoneg e « Ti an Oll » Harteloire, e Brest.

hentoù

Kemennadenn digant an Aotrou beleg **Yann Talbot**, Kampostal, 22110 **Rostren**.

E-sell emaomp da embann adaleg mis C'hwevrer ur gelaouenn e brezhoneg penn-da-benn, ewid ar skolidi a zo o studiañ ar brezhoneg e skolioù an oll derez. Ar gelaouenn a vo hanwet **Hentoù**. Dont a raio er-maes beb daou vis. Skrivet e vo ar penna-doù gant ar skolidi o hunan dreistoll, gant sikour o c'helennerien, diwarbenn an danvezioù a blijjo ar muiañ d'ar re yaouank. Bez' e vo iwekeleier, skeudennoù, kanaouennoù, c'hoarioù, fentigelloù hag all.

Talvezoud a raio ar c'homanant kentañ ewid teir niverenn (c'hwec'h mis) : C'hwevrer, Ebrel, Mezheven. Goude-se e krogo ar c'homanant e mis Here ewid mont beteg diwez ar bloawezh skol (c'hwec'h niverenn).

Ar gelennerien war ar brezhoneg eo a stollo ar c'homanantoù, ha dezo eo e vo kasset ar pakadoù kelaouennoù.

An oll skridoù a vo da gass da **Yann Talbot**... Pennadoù berr hebkén, ugent linenn d'ar muiañ, ha skrivet sklaer.

Komanantit eta, ha roit brud d'ar gelaouenn newez. A-benn nebeud amzer e vo lavaret deoc'h pegement e kousto.

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREŠT-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Boutin : 50 L (1)

Skoaz : 70 L (1)

Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2365-76

DISPAC'HER

Epad Dispac'h ar Frañsision
En dije lakaet da ren
Frankis, Ingalded, Breuderiezh
E savas bec'h gant ar vreuder newez,
Hag ar Vistri vadelezhus
Ewid lakaad ar Bobl eürus
'Implijas an dibenneres...
Evel Moloc'h pe Teutates
An doueed newez, int iwez
A blij dehe ar gwed.

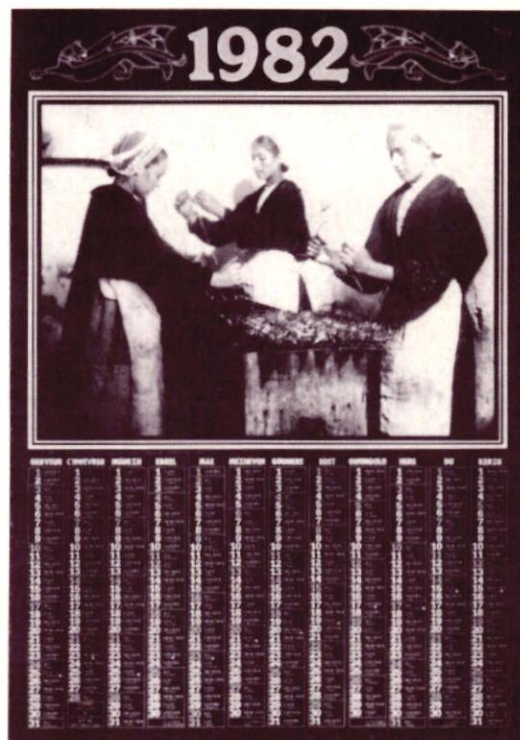
Epad Dispac'h ar Soviedoù
'Wid seweniñ ar c'henwiriou,
Sevel uhel ar werin,
Lakaad ar bed war an tu gin,
Stalin gant kensorted di-zoue
A voe a-zeulet 'vel un doue,
Ha d'an ifern sklasset
E kassas d'an harlu
Ar re-wenn... hag ar re-ruz :
Milionoù a dud !
Red eo flastrañ an astud,
« Toussegi fouist, vipered lik »,
Warc'hoazh e vo kan ha musik.
Hiziw evel en amzer gent,
Ken e Têba, ken e Tachkent,
Gant Stalin pe gant Faraon
Ar vistri wirion
O deus dober a sklaverion.

Den,
Dre vouezh ar Varzhed
— Ne venegan ket ar Varzhed-Mewel —
Desk ar wirionez :
Nend eus Salver denel ebed :
Na Mao na Castro,
Na Hitler na Robespierre
Na Marx, Marcuse pe Bakounine.
Azh pezh doujañs hebkén ouzh Doue,
Pe ouzh da askre a vez E zameuc'h.
An Dispac'h nemetañ
'Vez da ober ennous.
Diwriziennañ
Diehan
Asdiwanachou ha lastez,
Kegid, dreog, troell, linad,
Ha hadañ
En douar strujus da eneñv,
Gwinizh, segal, bouron ha heiz
— Heb disoñjal maol ha milad —
'Barzh ranjenn hir an Denelezh,
Te 'vez ur vellenn,
Med ur vellenn soñjus,
A yav a-zehoù pe d'an tu 'rall,
A c'hell choas ar Mad pe ar Fall,
An hent plaen pe an hent poanius.
Den,
Mar choases hent an diaester,
Neuse e vi un Dispac'her.

Sten Kidna

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

Diwezdad emaomp ganti, med ne vern...

Pell zo dija eo deuet er-
maes kalender 1982,
ennañ 365 hanw a
Sent Breizh, e stumm
ur poster. Bez' e c'hel-
ler prenañ anezañ
(17,00 L, misoù-kass
hag all) en ur skrivañ
da UDB, BP 304
29273 BREST CEDEX

STAJ BREZHONEG BUAN

Di-zale (lun 22-II-gwener 27-II), e
Brest, patronaj Guérin. Ewid gouzoud hir-
roc'h, skrivañ da AR SKOL VREZONEG,
école Sanquer, place Sanquer, BREST.

Roazon
krampouezh
mat...
"tí LOÏK"
32, rue de la Visitation
Tél. 79.00.83

FOR EXHIBITION

Breton, very interested by the Celtic
Countries and wanting to learn a lot of
things from, would be satisfied to receive
at this address :

Y.S. KARADEG, 59 rue d'Estimaerville
76600 LE HAVRE - FRANCE

- 1 map (in celtic if possible)
- 1 flag
- 1 national identity badge
- also periodical publications, badges,
socio-political informations concerning :
Scotland, (Brittany), Wales, Ireland,
Cornwall, Isle of Man and perhaps :
Galicia, Asturias.

Answer and thanks for the senders.

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moner e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin : Da gass en-dro

(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

Petra c'heller ober gant ur bilhed-votiñ ?

Votet hon eus hor gwalc'h e-kerz ar bloaz 1981, d'an newez-amzer ataw, d'ar mare ma tigor ar bokidi ros er jardinoù, ros ros, ros ruz, ros gwenn... Ken e teuer d'en em c'houlenn perag n'eus ket bet gwraet eus ar bloaz 1981 « bloawezh ar rosenn », pe « bloawezh ar ros ros »...

Bez' e vez drein iwe ouzh ar bodennoù ros, zokén ma ne vezont ket gwelet da gentañ, ha forzh pegen kaer 'vez ar ros. Meur a heni, bet badaouet martese gant frond c'hwek ar ros PS, en deus bet tro da c'houde da santoud an drein anezo o vont e-barzh e gig... Santet e vez an dra-se diouzhtu, n'eus ezomm prezegenn ebed.

Ema ar Stad PS o c'hoari he mestres... Braw eo, moarvad, bezañ trec'h. Arabad, avad, mont re bell ganti, rag kement droug-implij a vez paeet, ha n'eus forzh penaos, mont a ray ar momeder war an tu all... Da lâred eo, war an tu dehoù, rag er Frañs a-vremañ n'eus kaer nemed diw gostezenn... Dija, d'ar 17 a vis Genveur diwezañ, en deus santet ar PS e vije mad dezañ bezañ war ewezh ha chom fur, ha diwall ouzh kement sort brabañserezh a zo. Rag aet eo, en deiz-se, ar beder sez kannad (a oa bet embannet e vefe red advotiñ ewid o fourvezañ), aet int o feder gant an tu dehoù...

E Bro-C'hall eo e oa ar beder sez-se, gwir eo, ha n'eo ket e Breizh... Distroomp eta da Vreizh, peogwir, kaer hon eus huñvreal (martese), ema Breizh e-barzh ar framm gall hag e-barzh ar Frañs...

Rag e Breizh eo hon eus da ziskouez, dre hor bilhed-votiñ, ar pezh a fell deomp kaoud, ha ni dister awalc'h ewid c'hoazh, a-dra-sur... Ema war wel ar votadegoù-kanton. Botadegoù politikel, eveljust. N'eus ket da vezañ heuet gant ar politik : ema e peb lec'h. Evel ma lavare egile : « Ma ne rit ket c'hwi wardro ar politik, e ra ar politik, eñv, war ho tro ». N'hellomp ket diverkañ ar politik, zokén ma vez c'hwes flaer gantañ a-wechoù. Gant an teil iwe ez eus c'hwes flaer, med ezomm zo teil. N'eo ket net ar politik ? Nann, ne vez ket dalc'hmad. Lesel an traoù politikel gant ar re eo frank o c'houstiañs ? Aessoc'h-a-se, ma vez lesober war ar poent-se eus perzh ar re eo leal o heni, e vo laosket da dremen traoù direizh, traoù difur, traoù dañjerus. Red eo ober politik, red eo votiñ pa ne ve kén, en ur c'houzoud er vad e-pelec'h ema an dalc'h ha petra zo e kont.

Ar pezh a zo e kont e Breizh ez eo da gentañ Breizh, da lavared eo ar Vretoned a ya ouzh henn ober, ha n'eo ket ur Vreizh koumouleg ha teorik... Ha peogwir en tu kleiz m'emaomp ennañ, ez eus, dre vras, diw gostezenn, unan hag a zo gall, parisian, kreisennet e Paris ha skourroù anezi e Breizh evel ma 'z eus er Loir-et-Cher pe en Ardennes, traoù gall toud penn-kil-ha-troad, hag unan all hag a zo breizheg araog peb tra, gouestlet da Vreizh ha d'ar Vretoned, ya, da labourerien Vreizh, evel labourerien hag evel Bretoned, ne c'hell an UDB (aet d'ober, hi he hunan, warboues nebeud, ar gostezenn vreizheg-se) eveljust, nemed kass meur a zanvez-kusulier kanton war an dachenn... Bikén ne vo sammet interestoù ar Vretoned, en un doare klok ha gwirion, gant re ar PS. N'eo ket abalamour ne vefe ket e-barzh ar PS evel m'eo diasezet e Breizh (med ur skourr eus Paris memestra)

meur a vroadelour kuzh, Bretoned mezhus alies, o klask, « dre realism », lâerezh diwar an daoliad PS karget a veusioù lipous, ur graonenn bennag, un askorn bennag chomet un disterrañ tammig kig outañ c'hoazh, hag o « talvezoud » ewid Breizh. C'hoarioù babiged ; null. Heb kontañ, e-toues ar Vretoned PS-se, unan bennag hag en deus kavet e oa braw dezañ posañ e reor war ur gador PS, ha c'hoari e damm roue e-barzh rouantelezh dister an tammoù askorn da grignad...

N'eus er PS steuñvenn ebed ewid Breizh, ha ne oar ket c'hoazh re ar PS ha bez' ez eus pewar pe bemp departamant o vont d'ober hor bro, lakaet er-maes an nebeud « emsave- rion » aet e-barzh ar PS « ewid difenn ennañ banniel Breizh ». N'eus ket da fizioud er PS ewid Breizh : e Paris eo ema diasezet, ha kement heni, esel eus ar PS, a zo e karg eus un dra bennag e Breizh en e hanw, ema e benn, e zaoulagad, e ziwskouarn troet warzu Paris. Naonteg kannad PS zo e Breizh, daou ministr en o zoues : emaint o servijiñ Bro-Frañs. Eveljust e labouront ewid Breizh iwe, peogwir ema Breizh e-barzh ar Frañs. Eveljust e vez roet d'ar Vretoned kemeret a heniennoù (ha ne vez ket red dezo bezañ o chom e Breizh ewid se : n'eo ket re frank ar Frañs a-bezh ewito oll), roet 'vez dezo eta kement ha ma vez roet da n'eus forzh pessorr keodedour gall... Mes hanw ebed gant ar Stad PS — ewid c'hoazh ataw — da anzav ez eus eus pobl Vreizh, dezi gwirioù, kenwirioù, evel an oll bobloù, hag e-touesk ar gwirioù-se unan n'eo ket dister : ar gwir d'ober anezi he hunan ar pezh a gar ! Red e vefe d'an nebeutañ e teufe Breizh da vezañ 'ul lec'h ma vez dekredet ennañ ewid Breizh. Ar pezh a dalvez kement ha lakaad Paris da chom heb dekrediñ ewid ar pezh a sell douzh Breizh evel Breizh d'an nebeutañ. Hag ewid se, sevel gant labourerien Vreizh, ur steuñvenn ewid diorren ar vro ha stourm ganto, war o zachennoù-labour, ewid ma teuo ur chañchamant gwirioh, demokratel e peb keñver ; kennig d'ar Vretoned ur politike- rezh e-tailh da saveteiñ kement a ya d'ober ar bobl ma 'z eus anezo, ha da warantiñ o amzer-da-zont ken politikel, ken sossial ha kulturel.

Ne vez ket roet dimp, re an UDB, kement-se a leuren- noù-prezeg. Setu perag e vez red dimp pignad war ar re a c'hellomp tostaad doute. Gant ar botadegoù kanton lakaet d'ar 14 a vis Meurzh, e c'hell an UDB, ur wech ouzhpenn, roiñ he mouezh da glewed, hag e c'hell ar Vretoned roiñ o mouezh d'an UDB. N'eus nemed ur c'hanton war zaou e kont, eveljust. Ar pezh a ra memestra meur a zeg kanton. En taol-mañ e vo 45 a dud o kabaliñ en hanw Unvaniezh Demo- kratel Breizh, hag e vo 15 anezo en departamant-hont, heni Naoned, ma ne oar ket re vad kanfarded ar PS ha bez' ema e Breizh pe n'ema ket... Martese ez eus un tamm dichal ben- nag gant al lanw PS... Gwelet e vo : Breizh da gentañ, ni hon unan ! Ar pezh a c'heller ober gant ur bilhed-votiñ, eo votiñ ewid an UDB, mar bez tu. N'eus doare all ebed ker koulz da votiñ ewid Breizh.

